

BO‘LAJAK QISHLOQ XO‘JALIGI MUTAXASSISLARINING KASBIY TAYYORGARLIK JARAYONLARI.

Eshmonov Otabek Usanovich,

“TIQXMMI” Milliy tadqiqot universitetining Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti dotsenti.

Annotatsiya: Maqolada bo‘lajak qishloq xo‘jaligi mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligi va tadqiqot hamda amaliy mezonlari keltirib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: ta’lim, tizim, shaxs tarbiyasi, pedagogik qo‘llab-quvvatlash tizimi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 24-oktabr 2019-yildagi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi Farmonining VII yo‘nalishida “Ta’lim muassasalarida o‘quv va kasbiy tayyorgarlik kurslari, ta’lim tizimi, shakl va o‘qitish usullari zamon talablariga javob bermaydi. Mehnat bozori talablarini o‘rganish, yangi mutaxassisliklarni joriy etish uchun tarmoqlararo va idoralararo muvofiqlashtirish tizimini yaratish” zarurligi belgilangan.

Mazkur Farmonning ijrosini ta’minlashda Oliy ta’lim muassasasida bo‘lajak qishloq xo‘jaligi mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini pedagogik qo‘llab-quvvatlash tizimini tashkil qilish lozim. Tizimning asl haqiqiy ma’nosi shundaki, u "muayyan xususiyatlar asosida ajratilgan, boshqaruvning umumiy maqsadi va birligi bilan birlashtirilgan va ajralmas fenomen sifatida atrof-muhit bilan o‘zaro aloqada bo‘lgan o‘zaro bog‘liq elementlarning buyurtma qilingan to‘plamidir".

Pedagogik qo‘llab-quvvatlashning samarali tizimini tashkil qilish uchun nafaqat tizim uchun muhim elementlarni tanlashni, balki ushbu elementlarni o‘zgartirish va takomillashtirishga tizimli bo‘lmagan, mahalliy yondashuvga yo‘l qo‘ymaslik kerak. Bunday fenomenning oldini olish vositasi bo‘lajak qishloq xo‘jaligi mutaxassislarining yuqori sifatli kasbiy tayyorgarligini pedagogik ta’minlash tizimi salohiyatining mezonlarini tanlashdir.

Tadqiqot va amaliy ishlar tajribasiga asoslanib, ushbu vaziyatda mezonlarning ikki guruhini ajratish mumkin deb taxmin qilamiz:

- 1) umumiy mezonlar yoki pedagogik qo‘llab-quvvatlash tizimini tuzish mezonlari;

2) tizim elementlarining samaradorligi mezonlari.

Mezonlarning birinchi guruhiga quyidagilar kirishi mumkin:

1. Kutilayotgan ideal natijaga erishish uchun pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining barcha elementlarini ushbu tizimning yagona konseptual yo'nalishiga bo'ysundirish. Shunday qilib, tizim elementlarining uyg'un faoliyatining haqiqiy natijasi faqat uning yutug'ining eng yuqori darajasida hisoblanadi. "Ideal natija" atamasi bilan biz ushbu natijaning strategik tavsifini nazarda tutamiz.

2. Pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining elementlarini tanlashning progressiv xususiyati tamoyili. Tegishli shaxsiy kasbiy fazilatlarni shakllantirish uchun o'quv jarayoni mazmunini oqilona tuzish, agar uning tuzilishi ushbu mintaqaning ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini tashkil etishning tarixiy tajribasini hisobga olgan holda tartibga solinadi.

3. Tizim elementlarining bir-birini to'ldirish tamoyili. Pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining har bir elementi funksional jihatdan ajralib turadi, ammo uning mutaxassisni ijodiy individualligini shakllantirishdagi ahamiyati tizimning boshqa elementlari tavsifini barqaror yaxshilanishi bilan ortadi. Ularning tanlovi pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining har bir elementini butun tizimning konseptual yo'nalishiga yo'naltirilganligi bilan belgilanadi

Tizim elementlari samaradorligining har bir mezonini asosiy ijtimoiy-psixologik xususiyatini tavsiflashga o'tishdan oldin, ularning sifat yo'nalishi vektoriga, birinchi navbatda, qishloq xo'jaligi mutaxassislarini kasbiy tayyorlash sifati e'tibor berish kerak. Bo'lajak qishloq xo'jaligi mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligi sifatining yuqori darajasi, albatta, ta'lim jarayonining sifatidan kelib chiqadi.

Ta'lim sifatini aniqlashda ikkita omilni aniqlash kerak. Ular M.M.Potashnik va uning hamkasblari tomonidan qayd etilgan bo'lib, ular XXI asrda ta'limni tushunishning boshqa mantig'i nafaqat talaba uchun tashqi faoliyat sifatida, balki jarayon va natijalar sifatida ham qaralishi mumkin.

Birinchi omil-bu ichki muhit. Bola ulg'aygan sari ta'lim-tarbiya o'z-o'zini tarbiyalashga, ya'ni o'z-o'zini tarbiyalashga aylanib borishi kerak. Oliy o'quv yurti va

uning professor-o'qituvchilarining asosiy vazifasi-bu shaxsning o'zi yaratuvchi, o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini rivojlantirishning yaratuvchisiga aylanishi uchun qulay sharoitlarni yaratishdir.

Ikkinchi omil-tashqi muhit. Ta'lim muassasasi shaxs tarbiyasi natijasiga yagona hissa qo'shuvchi emas. Faqatgina integratsiyalashgan, moslashuvchan ta'lim muassasasi institutsional muhit subyektlarining o'quv jarayonidagi ishtirokini loyihalashtirishi, turli ta'lim muassasalari, ijtimoiy muhit, jamoat tashkilotlari, oilalar va boshqalar faoliyatini muvofiqlashtirishi mumkin.

Binobarin, uning barcha subyektlari va iste'molchilari tomonidan ta'limdan sifatni kutish har xil:

- 1) o'qituvchilar standartlarga javob beradigan yuqori sifatli ta'limni, shakllangan ko'nikma va qobiliyatlarni;
- 2) talaba o'zining shaxsiy kuchi, kasbiy mahoratini rivojlantirishga yordam beradigan va uning kasbiy faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan sifatli ta'limni;
- 3) oliy ta'lim muassasasi bitiruvchisiga ish topish, munosib maosh olish va mustaqil kasbiy faoliyatini boshlash imkonini beradi.

Xulosa: Umuman olganda, qishloq xo'jaligi bo'lajak mutaxassislarini kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishda tizimli, metodologik va kompetensiyaviy yondashuvlar muhim rol o'ynaydi. Tizimli yonlashuvda ta'limni tizimlashtirish, metodologik yondashuvda uslubiy ta'minotni rivojlantirish, kompetensiyaviy yondashuvda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish nazarda tutiladi. Ta'lim sifatini oshirishda yondashuvlardan tashqari ta'lim texnologiyalaridan va axborot texnologiyalaridan foydalanish yanada samara beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 23.10.2019 yildagi "O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo'ljallangan strategiyasi" to'g'risidagi PF-5853-sonli Farmoni.

2. Карев, Б.А. Педагогические условия развития личности студента в системе вузовского образования // «Инновационные технологии обучения в высшей школе:

опыт» / Б.А. Карев. — Хабаровск, ДВАГС, 2002. - 266 с.

3. Липовка, Н.П. Профессиональная подготовка будущих специалистов коммерции в условиях социально ориентированной экономики: Дис...канд. пед. наук / Н.П. Липовка. — Комсомольск-на-Амуре, 2006. — 167 с.

4. Поташник, М.М. Качество образования: проблемы и технология управления (В вопросах и ответах) / М.М. Поташник. — М.: Педагогическое общество России, 2002. - 352 с.

